

עין משפט
נר מצוה

לא א מיר פֿינן מהל' מריה הל' י סמנ עשן פס טויער ח"מ סי' רכ סעיף טז:

רבינו גרשום

ראי. מוקמת לפלוגתיהו בשדה ואילן אמאי מחליף הא מנפיייהו קאתי: אלא אי איתמר הכי איתמר מחלוקת בבור ושובך דת"ק סבר אין מועלין וכדמפרש לפלוגתיהו לקמן. והשתא קא שיל תלמודא בריקנין פליגי דת"ק סבר [אין] מועלין ור"א סבר (אין) מועלין: אין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם. ומשי"ה לא הקדישן ואין מועלין: ור"א סבר לה כר"מ. (ו) במים הבאים מאמת המים דרך חצירו בבור או שפשה כל חצירו במדרון דודאי ירדו מי גשמי החצר לבור. וכן יונים נמי דאתי דרך שאר שובכין לשובך זה של דהני כגון פירות דקל דודאי אזיל ומקני לשם הקדש ומשי"ה מועלין: כגון דאקדיש בור סתם. ולנא אמר בור זה עם מימיו אני מקדיש ור"א בר"ש סבר לה כאבדה דאמר בסוף פירקין דעילא המקדיש את השדה לא הקדיש אלא חרוב המורכב וסדן שקמה משום דהמקדיש בעין רעה מקדיש: מה דין הדיוט. אי זבין ליה בור סתם מצי למימר בירא זביני לך מיא לא זביני לך: אף דין גבוה נמי. הואיל דהוו מים בבור ולא פירש מצי למימר בירא אקדישית מיא לא אקדישית. משי"ה מחליף דאין מועלין ורבנן סברי דמועלין: ומקשי' וכי דין הדיוט. אם מכר הבור לא מכר מימיו והאנן תנן וכו': יחידאה הוא. ולא הוי עיקר כוונתה:

(א) נראה דחסר כאן וז"ל דק"ל דלמס מקנה דבר שז"ל לפיכך מועלין בכן.

עמ:

וְאִי בַשְּׂדֵה וְאִילָן אִמָּאי מַחֲלִיף.
הא כ"ע מודו דמכר אילן מכר פירותיו^א דצבור ושובך ודלי הויא פלוגתא אס מכר מה שצמחו כדאמר לקמן^ב:
אֲבָל בַּשְּׂדֵה וְאִילָן ד"ה מוֹעֲלִין בוּ ובמה שבתוכו.
הוה מצי למימר ד"ה מועלין צו ולא צמה שצמחו למ"ד אין

מעילה בגידולין^ג ומיהו הא לא מצי למימר דצין צוה צין צוה פליגי צבור ושובך ושדה ואילן צהקדישן ריקנין^ה ונממלאו לפי מה שמפרש ר"י צסמוך דאין צידו להקדיש דבר שלא צא לעולם אס לא שזוכה צהן תחלה ומיהו הוה מצי למימר דפליגי אס יקדשו פירות האילן והשדה אס יצואו לרשותו אצל לא ניחא ליה למימר דפליגי אלא צבור ושובך דוקא דומיא דסיפא:
אִיִּמְוֹר דשמעינן צ"ה **דְּרַבי מאיר כגון פירות דקף ב'.**
תומה מהיכא שמעינן לר"מ דאמר אדם מקנה דבר שלא צא לעולם כל חצירו במדרון דודאי ירדו מי גשמי החצר לבור. וכן יונים נמי דאתי דרך שאר שובכין לשובך זה של דהני כגון פירות דקל דודאי אזיל ומקני לשם הקדש ומשי"ה מועלין: כגון דאקדיש בור סתם. ולנא אמר בור זה עם מימיו אני מקדיש ור"א בר"ש סבר לה כאבדה דאמר בסוף פירקין דעילא המקדיש את השדה לא הקדיש אלא חרוב המורכב וסדן שקמה משום דהמקדיש בעין רעה מקדיש: מה דין הדיוט. אי זבין ליה בור סתם מצי למימר בירא זביני לך מיא לא זביני לך: אף דין גבוה נמי. הואיל דהוו מים בבור ולא פירש מצי למימר בירא אקדישית מיא לא אקדישית. משי"ה מחליף דאין מועלין ורבנן סברי דמועלין: ומקשי' וכי דין הדיוט. אם מכר הבור לא מכר מימיו והאנן תנן וכו': יחידאה הוא. ולא הוי עיקר כוונתה:

על יצמתו (שם דף סו.) ולאחר שימות בעליך ואחמתוך בגוססין^א ושיחלוץ לך ימתוך למרות חליצה קודמת למצות יצום א"י צחוללת ולא מתייצמת וקשה דלאמר צפ' אע"פ (כמוצות דף נח.): המותר ר"מ אומר הקדש ומפרש בגמ' דקדוש לאחר מיתה קאמר דלאמר ר"מ מקדיש דבר שלא צא לעולם אע"ג דלא עביד דלתו שחמות היא קודם הבעל ולא אפשר לאוקומי בגוססת שהרי עושה מלאכה כדתנן הרי זו עושה ואוכלת וי"ל צחולה חקנה^ה וה"ר אליעזר מפלרי"א אומר דכיון שהגוף צעולם אלא שאינו ראוי לקנין כמו כל הקך חשוב כמו עבידי דאתו^ו ומותר דקדוש אע"פ שאינו צעולם ולא עביד דלתי שחמות האשה קודם מ"מ כיון שהמותר מיהו עביד דלתי חשוב הוא כאילו צעולם כבר ואס היה צעולם לא הוי צעינן שיהא זה עביד דלתי שחמות היא לפני הבעל וא"ת והא דפריך הכא מי יימר דלתו הא לא צעינן דעביד דלתו דצבר שיטנו צעולם והמים הן צעולם וי"ל הא לא חשיב צעולם כיון דליתנהו קמן^ז עוד י"ל דפירות דקל וכולוהו דליכא צהא אלא מי יימר אחד חשיב עביד דלתו וצפרק המפקיד (צ"מ דף לג:) ושם) לא חשיב כפל עביד דלתי משום דליכא טובא מי יימר כדאמר התם מי יימר דמיגנצא ואח"ל דמיגנצא מי יימר דמשתכח גנצא ואח"ל דמשתכח גנצא דלמא מודה ומיפטר אצל קשה מהך דהכא אע"ג דליכא אלא חד מי יימר לא חשיב ליוני שובך ולמי הבור עבידי דלתו^ח ומיהו צלאו הכי קשיא לר"י אמאי לא חשיב להו עבידי דלתו כמו פירות דקל שהרי אורחא דמילתא הוא שמתמלא שובך יונים וכן הבור מתמלא מים כשהגשמים יורדין שלא היו שותים בכל א"י אלא מי גשמים ועוד קשה דמשמע אי הוו עבידי דלתו הוה ניחא ליה אכתי תקשי ליה היאך המים והיונים קדושים אפי' אדם מקדיש דבר שלא צא לעולם שהרי מכח חזרו של הקדש אינס קדושים דאין חזר להקדש כדפרישית לעיל ומכח מה שמקדיש נמי אינן קדושים דהיאך יכול להקדיש דבר שלעולם לא יצא צרשותו ולא יזכה צו לעולם^ט וגראה לר"י דה"פ מי יימר דלתו לרשותו שיזכה צהן דודאי לא יצואו לעולם לרשותו ואמאי מועלין צמה שצמכון והלא אין כח צידו להקדישן כיון שלא צאו לרשותו ומשני צצאין דרך חזרו לצור ודרך שצוכו לשובך צורה שזוכה צהן תחלה לפיכך יש כח צידו להקדישן ורשב"א פירש דאי עבידי דלתו ניחא דמצי להקדישן דמצינו לפרש כגון שהקדיש צור ושובך על מנת שיש לו כח צבור ושובך לזכות צמים וציונים לצורך הקדש:
וַיִּזְנִים הבאים דרך שובכו לשובך. תימה לרשב"א דאיך יכול להקדישן הקדש גמור שימעלו צהן והלא אינו זוכה צהן זוכה גמורה דק"ל^י (בהנזקין (גיטין דף נט) דאין צהן גזל אלא מפני דרכי שלום ואומר רבינו יצחק דצצינים ואפירוהים וזכין מן המורה:
וְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר סבר בר"מ דאמר אדם מקנה דבר שֵׁאֵל בֵּא אֶעֱוֹר.
תימא דלא חשיב רבי אלעזר צצצי שמעון צפ' האומר צקדושין (דף סג:) ושם) דאמר אציי ר"א צן יעקב ור"מ ורבי כולוהו סצירא להו אדם מקנה דשלצ"ל ופריך נמי התם וליחשוב נמי רבי יהודה הנשיא ור"ע ומשני להו וגראה שהיה רבו של רבי אליעזר מנהגו פריך מרבי יהודה הנשיא משום דהזכר צאונה צרייתא גופא שהזכר ר"מ ומרבי עקיבא פריך משום שהיה רבו של רבי אליעזר צן יעקב ומסתמא ר' אליעזר צן יעקב מר"ע רבו שמיעא ליה דאמר ציצמות (דף צג.) רבי כר"מ ור"מ כרבי אליעזר [צ"ן] ור"א [צ"ן] כר"ע:

המוכר את הספינה פרק חמישי בבא בתרא

ואי צשדה ואילן.
פליגי לעיל גצי הקדישן ריקנין וה"ה צסיפא אמאי מחליף כ"ש הכא דמועלין צמה שצמכון דליכא מרמי גידולי הקדש וגם הקדיש הכל ציחד דלא גרע ממוכר (י) אלא אי צבור ושובך מוקמת לה איכא לפרושי טעם מחלוקתן צמלאין וריקנין כדמפרש לקמן אצל צשדה ואילן ליכא למיתצ

טעמא אמאי מחליף:
ה"ג אלא **אמר רב מחלוקת צו.**
מחלוקת דמלאין וריקנין צצור ושובך כדמפרש ואזיל אצל צשדה ואילן צין מלאין צין ריקנין דצרי הכל מועלין צהן וצמה שצמכון כרבי יוסי דנימוקן עמו:
פלוסא דר"מ ורצנ.
גצי האומר לאשה הרי את מקודשת לי ע"מ^א) שאתגיייר ע"מ^ב) שמתגיייר כו' צהרצה מקומות:
אימור דשמעם ליה לר"מ כגון פירות דקל.
שהמכר פירות דקל לחצירו אע"פ שעדיין לא צאו לעולם אינו יכול לחזור צו מציבואו לעולם דהא ודאי עצידי דלתו דומיא דע"מ שאתגיייר דדעתיה לאיגיורי וכי האי גוונא נמי מפרשינן לע"מ שאסתחרר ע"מ ששתסחררי כו' שהצטיחו רצו לשחררו. ומיהו ר"מ לא איירי צפירות דקל אלא רצ הונא דקאי כוותיה צמסכת יצימות צפ' האשה רצה (דף צג.) דלאמר רצ נחמן צר יצחק רצ הונא כרצ ורצ כרבי ינאי ורבי ינאי כרבי חייא ורבי חייא כר"מ וכולוהו סצירא להו אדם מקנה דבר שלא צא לעולם רצ הונא מאי היא דאיתמר המוכר פירות

דקל לחצירו אמר רצ הונא עד שלא צאו לעולם יכול לחזור צו משצמו לעולם אינו יכול לחזור צו:
הני מי יימר דלתו.
אס לא יציא מים וישפון לתוך הבור או יציא יונים לשובך:
הבאים דרך חצירו.
שהצור עשוי צמקום מדרין דממילא אתו לצור:
דרך שצוכו.
הסמוך לזה דודאי עצידי דלתו יונים הנולדים לשובך ריקן זה. דוקא שצוכו אצל שובך של אחריס יכולין הן לעכב שלא יצואו לכאן (י) (ולא דמי לפירות דקל) צשם רצינו זקני מ"כ:
סבר לה כצצופ.
צשיליה המוכר את הצית (לעיל ע"א.) דלאמר המקדיש את השדה לא הקדיש אלא חרוב המורכב כו' ומפרשי צגמ' (לעיל ע"ב:) דסצירא (י) צעין רעה מקדיש דדנין דין גבוה מדין הדיוט ולא והלכך כי היכי דהדיוט המוכר צור סתם לא מכר את מימיו כדמפ' צסמוך ודלא כמתני' דלאמר מכר צור מכר מימיו אף דין גבוה כו' ומיהו היכא דאין צו מים צשעת הקדש קדשי המים הצאין לאחר מכאן דלדס מקנה דבר שלא צא לעולם ודעתו היה להקדישן דצצבר שלא זכה צו עדיין ליכא למימר עין רעה אצל כשהצור מלא מים והמים והצור שלו הן והוא הקדיש הצור איכא למימר דהמים שייר לעצמו ורצנן דפליגי עליה סצירא להו דצעינן יפה מקדיש אי נמי סצירא להו כרבי נתן דלאמר מכר צור מכר מימיו ולא גרע הקדש מהדיוט:
מתני' יחידאה בוא.
רבי נתן קאמר לה אצל רצנן פליגי עליה. מיהו הלכתא כמתני' כדאמר ציצמות (דף נב:) דסתם צמתני' ומחלוקת צצרייתא הלכה כסתם דמתני' ואע"ג דקאמר יחידאה היא לאו למימר דלא סצירא לן כוותיה אלא לאשמועינן דרבי אלעזר צצרי שמעון סצירא ליה כרצנן אצל כשאמורא אומר דבר מדעתו לפסוק הלכתא היתר או איסור או דין ומקשי ליה מממתני' ומשני יחידאה היא לא סצירא לן כי היכא משנה דלאאמורא סמכין וכתמ"ד האמורא לית הלכתא כמתני' דמי:
מתני'

דודאי לא יצואו לעולם לרשותו ואמאי מועלין צמה שצמכון והלא אין כח צידו להקדישן כיון שלא צאו לרשותו ומשני צצאין דרך חזרו לצור ודרך שצוכו לשובך צורה שזוכה צהן תחלה לפיכך יש כח צידו להקדישן ורשב"א פירש דאי עבידי דלתו ניחא דמצי להקדישן דמצינו לפרש כגון שהקדיש צור ושובך על מנת שיש לו כח צבור ושובך לזכות צמים וציונים לצורך הקדש:
וַיִּזְנִים הבאים דרך שובכו לשובך. תימה לרשב"א דאיך יכול להקדישן הקדש גמור שימעלו צהן והלא אינו זוכה צהן זוכה גמורה דק"ל^א (בהנזקין (גיטין דף נט) דאין צהן גזל אלא מפני דרכי שלום ואומר רבינו יצחק דצצינים ואפירוהים וזכין מן המורה:
וְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר סבר בר"מ דאמר אדם מקנה דבר שֵׁאֵל בֵּא אֶעֱוֹר.
תימא דלא חשיב רבי אלעזר צצצי שמעון צפ' האומר צקדושין (דף סג:) ושם) דאמר אציי ר"א צן יעקב ור"מ ורבי כולוהו סצירא להו אדם מקנה דשלצ"ל ופריך נמי התם וליחשוב נמי רבי יהודה הנשיא ור"ע ומשני להו וגראה שהיה רבו של רבי אליעזר מנהגו פריך מרבי יהודה הנשיא משום דהזכר צאונה צרייתא גופא שהזכר ר"מ ומרבי עקיבא פריך משום שהיה רבו של רבי אליעזר צן יעקב ומסתמא ר' אליעזר צן יעקב מר"ע רבו שמיעא ליה דאמר ציצמות (דף צג.) רבי כר"מ ור"מ כרבי אליעזר [צ"ן] ור"א [צ"ן] כר"ע:

הא

מסורת הש"ס

(א) וינמות ג. קדושין ס:
עמ: גיטין יג: מב: צ"מ טז:
ג: לקמן קס: קלא. קמא:
קמא. (ג) רש"ל מ"ו, (א) ולעיל עמא. (ד) ז"ל לאחר רש"ש, (ס) ז"ל צ"מ קבא.

הגהות הב"ח

(א) גמ' מצי אמר ליה צורא:
(ב) רשב"ם ד"ה ואי צשדה כו' דלא גרע ממוכר אבל אי צצור:
(א) ד"ה סבר וכו' דסצירא ליה צעין:
(ו) תוס' ד"ה אצל וכו' ויקנין ואח"כ נתמלאו:

מוסף רש"י

מכר בור. של מים מסומן (לעיל עמ.).

מוסף תוספות

א. וכו"ש הקדישן. רצנו יונה. ב. [דן]טעמא דר"א בר"ש, דקסבר מכר בור דלא מכר את מימיו וה"ה להקדיש שם. ג. אלא רבה סבא דנפשיה קאמר, דסבר לה כר' יוסי. ומוקי לה בבב. נמצין. ועי"ש. ד. דרוב גוססין למיתה (גיטין כח.) רצנו יונה. ה. ועביד מלאכה, דמותר ידיהו עביד דאתי. נמצין. ו. דתרי גונוי איכא ברשב"בלי חד מנייניהו שביבלי כלל, ואחזי שהוא בעולם אבל אינו ראוי להיות מקנה כאילו לא בא לעולם כלל, ובאותו שלב"ל כלל ס"ל לר"מ דאלא מיקני אלא היכא דעבידי דלתו כגון פירות דקל אבל שאינו ראוי להיות נקנה מעבשיו, כאילו לא בא לעולם, ס"ל לר"מ דהיכא שהקנהו לאחר שיהא ראוי, קנוי ליה אע"ג דלא עביד דאתי. סידור הירן צ"מ לג:
א. דכל שהוא ברשות אדם מסוים ראוי הוא לפייסו וחשיב כאילו עביד דאתי משא"כ באלו שאינם ברשות אדם כאילו אינם בעולם דמי כי המים שבעבים מי יביאם לידו וכן היונים הפורחים באויר. רצנצ"א. ב. עין במצין מה שמתן. ג. שהרי כיון שהקדיש הבור והשובך, כשיבאו שם המים והיונים, אינו זוכה בהם דהא לאו חצור הם. רצנו יונה.